

Vervolg van Hoofdstuk 7 over de NAASTENLIEFDE

Er zijn plichten van de naastenliefde die bestaan uit deels publieke, deels huiselijke en deels private plichten.

429. De weldaden van de naastenliefde en de plichten van de naastenliefde zijn van elkaar onderscheiden gelijk de dingen die uit vrije keuze en de dingen die uit noodzaak gebeuren.

Maar toch worden hier onder plichten van de naastenliefde niet de ambtsplichten in rijk en staat verstaan, zoals die van een minister in het regeren, van een rechter in het rechtspreken, enzovoort, maar bedoeld worden de plichten van eenieder in welke functie hij ook is; daarom zijn die van een andere oorsprong en vloeien uit een andere wil voort, en vandaar worden ze uit naastenliefde gedaan door hen die in de naastenliefde zijn, en anderzijds uit geen naastenliefde door hen die in geen naastenliefde zijn.

430. De publieke plichten van de naastenliefde zijn voornamelijk de bijdragen en belastingen, die men niet moet verwarren met de ambtelijke plichten.

Zij die geestelijk zijn, betalen ze met een ander hart dan zij die louter natuurlijk zijn.

De geestelijke mens betaalt dit uit wel willen omdat deze gelden verzameld worden ter instandhouding van het vaderland en ter bescherming daarvan en van de Kerk en voor het bestuur door ambtenaren en overheidspersonen, van wie de salarissen en vergoedingen betaald moeten worden uit de algemene middelen van de schatkist.

Daarom kwijten zij, voor wie het vaderland en ook de Kerk de naaste is, zich vrijwillig en hulpvaardig van deze plichten en beschouwen het als een ongerechtigheid daarbij te bedriegen en ze te ontduiken.

Maar zij, voor wie vaderland en Kerk niet de naaste zijn, voldoen daaraan onwillig en met tegenstribbelen, en zo vaak de gelegenheid zich voordoet, bedriegen en ontduiken zij, want voor zulke mensen is eigen huis en eigen vlees de naaste.

431. De huiselijke plichten van de naastenliefde zijn die van de echtgenoot tegenover de echtgenote; voorts van de vader en de moeder tegenover hun kinderen en van de kinderen tegenover de vader en de moeder; alsmede van de meester en de meesteres tegenover de knechten en de dienstmeisjes en omgekeerd.

Deze plichten zijn, omdat zij tot de opvoeding en tot het huishouden behoren, zo talrijk, dat het opsommen ervan een boekdeel zou vullen.

Tot het vervullen van deze plichten wordt elk mens door een andere liefde gedreven dan die waarmee hij gedreven wordt tot het vervullen van zijn ambtsplichten; echtgenoot tegenover echtgenote en echtgenote tegenover echtgenoot worden daartoe gedreven door de echtelijke liefde en overeenkomstig daaraan.

Vader en moeder tegenover de kinderen door de eenieder ingeboren liefde, die storge [genegenheid] wordt genoemd; en de kinderen tegenover de ouders door en overeenkomstig een andere liefde, die zich nauw verbindt met de gehoorzaamheid uit plicht.

De plichten van meester en meesteres tegenover knechten en dienstmeisjes ontlene hun oorsprong aan de liefde tot regeren en deze is overeenkomstig de staat van het gemoed van eenieder.

Maar de echtelijke liefde en de liefde jegens de kinderen met de plichten en vervullingen daarvan, brengen niet de liefde jegens de naaste voort zoals de plichtsbetrachtingen in de ambtsverrichtingen, want de liefde die storge wordt genoemd, bestaat evenzeer bij de boze mens als bij de goede, en is soms zelfs sterker bij de boze mens.

Deze liefde bestaat ook bij de beesten en de vogels, bij welke geen naastenliefde gevormd kan worden; dat zij bij beren, tijgers en slangen evenzeer bestaat als bij schapen en geiten en bij oehoe's evenzeer als bij duiven, is bekend.

Wat in het bijzonder de plichten van de ouders tegenover de kinderen betreft; deze plichten zijn innerlijk andere bij hen die in de naastenliefde zijn, en andere bij hen die niet in de naastenliefde zijn, maar aan de buitenkant schijnen zij hetzelfde.

Bij hen die in de naastenliefde zijn, wordt deze liefde verbonden met de liefde jegens de naaste en met de liefde tot God, want zij hebben hun kinderen lief overeenkomstig hun moraal, deugden, ijver en gaven om het algemeen welzijn te dienen.

Bij hen echter die niet in de naastenliefde zijn, is er geen verbinding van de naastenliefde met de liefde die storge wordt genoemd.

Vandaar hebben ook sommigen van hen de boze, zedeloze, listige kinderen meer lief dan de goede, zedelijke en voorzichtige, aldus de voor het algemeen welzijn onnuttige meer dan de nuttige.

432. De private plichten van de naastenliefde zijn ook talrijk; zoals de arbeiders hun loon uitkeren, het betalen van rente, het nakomen van beloften, het bewaren van panden en dergelijke andere dingen meer, waarvan sommige plichten zijn opgelegd door de wet van het staatsrecht, andere door de burgerlijke wetten en weer andere door zedenwetten.

Ook deze worden door hen die in de naastenliefde zijn, met een ander gemoed nagekomen dan door hen die niet in de naastenliefde zijn.

Door hen die in de naastenliefde zijn, worden deze plichten gerecht en getrouw nagekomen, want het gebod van de naastenliefde is, dat eenieder gerecht en getrouw handelt met allen met wie men in enig zakelijk verband en verkeer staat (zie eerder nr.

422 e.v.); maar deze zelfde plichten worden geheel anders vervuld door hen die niet in de naastenliefde zijn.

De ontspanningen van de naastenliefde zijn middag- en avondmalen en bijeenkomsten.

433. Het is bekend dat middag- en avondmalen overal gebruikelijk zijn en dat die om verschillende doeleinden zijn ingesteld, en dat ze bij velen gegeven worden ter wille van vriendschappen, van familiebetrekkingen, om zich te verblijden, om voordelen te behalen en met het oog op wedervergelding; en dat het lokmiddelen zijn om anderen tot zijn partij over te halen; en dat ze bij de groten ook gegeven worden om de eer en aan de hoven van de koningen om de praal.

Maar de middag- en avondmalen van de naastenliefde zijn alleen bij hen, die uit hetzelfde geloof in wederkerige liefde zijn.

De middag- en avondmalen hadden in de oorspronkelijk Kerk bij de christenen geen ander doel, en zij werden gastmalen genoemd.

Ze waren ingesteld, opdat men zich gezamenlijk van harte zou verblijden en ook verbonden worden.

De avondmalen betekenden bij hen vergezelschappingen en verbindingen in de eerste staat van de stichting van de Kerk, want de avond waarin ze gehouden werden betekenden die staat.

De middagmalen echter werden in de tweede staat gehouden, toen de Kerk gesticht was, want de morgen en de dag betekenden die staat.

Aan tafel werden gesprekken gevoerd over verschillende onderwerpen, zowel van huiselijke als van maatschappelijke aard, maar bovenal over de dingen die de Kerk betroffen.

Aangezien het gastmalen van de naastenliefde waren, was er in de gesprekken, wat daarvan het onderwerp ook was, naastenliefde gelegen met de vreugde en blijdschap ervan.

De geestelijke sfeer, die tijdens deze gastmalen heerste, was de sfeer van de liefde tot de Heer en van de liefde jegens de naaste, welke het gemoed van eenieder met blijdschap vervulde, aan de toon van elk gesprek tederheid gaf en een feestelijke stemming uit het hart in alle zinnen deed stromen; want van elk mens stroomt een geestelijke sfeer uit, die tot de aandoening van zijn liefde en tot de daaruit voortvloeiende gedachte behoort en de medegenoten innerlijk aandoet, vooral bij gastmalen; deze sfeer stroomt zowel door het aangezicht als door de ademhaling uit.

Aangezien door de middag- en avondmalen of door de gastmalen dergelijke vergezelschappingen van de gemoederen werden aangeduid, worden zij in het Woord ook zo vaak genoemd en wordt daaronder in de geestelijke zin niets anders verstaan, en niets anders in de hoogste zin onder het paasmaal bij de zonen Israëls, en ook onder de maaltijden bij de overige feesten, alsmede onder de offermaaltijden bij de tabernakel. De verbinding zelf werd dan uitgebeeld door het breken en uitdelen van het brood en door het drinken uit dezelfde beker en het doorgeven daarvan.

434. Wat de samenkomsten betreft, deze vonden in de oorspronkelijke Kerk plaats onder hen die zich broeders in Christus noemden.

Het waren dus samenkomsten van de naastenliefde, omdat er geestelijke broederschap was.

Ook waren zij ter vertroosting bij de tegenspoeden van de Kerk en ter verblijding over haar groei.

Verder ook als ontspanning van het gemoed na geestelijke en lichamelijke arbeid, en tevens voor de gedachtewisseling over allerlei dingen; en daar zij uit geestelijke liefde als uit een bron voortvloeiden, waren zij redelijk en zedelijk uit geestelijke oorsprong.

Heden ten dage bestaan er vriendschappelijke bijeenkomsten, die ten doel hebben het aangename van de omgang, de opvrolijking van het gemoed door gesprekken en vandaar de verruiming van de geest en de ontspanning van opgesloten gedachten, en zo dus de verfrissing van de zinnelijke dingen van het lichaam en het herstel van de staat ervan.

Maar er bestaan nog geen samenkomsten van de naastenliefde, want de Heer zegt: 'In de voleinding der eeuw – dat wil zeggen, aan het einde van de Kerk – zal de ongerechtigheid vermenigvuldigd worden en de naastenliefde verkillen', (Mattheüs 24:12).

De reden hiervan is, dat de Kerk de Heer God Zaligmaker nog niet erkend heeft als de God van hemel en aarde, en dat men zich niet rechtstreeks tot Hem heeft gewend, van wie alleen de echte naastenliefde uitgaat en invloeit.

De samenkomsten echter, waarin niet een vriendschap die de naastenliefde streeft nabij te komen, de zielen verbindt, zijn niet anders dan schijnvertoningen en vriendschap en bedrieglijke verzekeringen van wederkerige liefde, vleierijen om in de gunst te komen, en een zich overgeven aan de verlustigingen van het lichaam, vooral aan de zinnelijke, waardoor de anderen worden voortgetrokken als een schip door zijn zeilen en door een gunstige stroming, terwijl op het achterdek de pluimstrijkers en huichelaars staan en de roerpen in de hand houden.

Het eerste van de naastenliefde is: de boosheden te verwijderen en het tweede ervan: de goedheden te doen welke de naaste tot nut strekken.

435.

In de leer van de naastenliefde neemt dit de eerste plaats in, dat het eerste van de naastenliefde is: geen kwaad aan de naaste te doen, en het tweede: hem het goede te doen.

Dit dogma is gelijk een deur tot de leer van de naastenliefde.

Het is bekend, dat het kwaad zetelt in de wil van elk mens van geboorte af aan, en aangezien al het kwaad op de mens gericht is van nabij en van veraf, alsmede op de samenleving en op het vaderland, zo volgt, dat het erfboze het kwaad tegen de naaste is in elke graad.

De mens kan uit de rede zelf zien, dat voor zoveel het kwaad dat in de wil zetelt niet verwijderd wordt, het goede dat hij doet, van dat kwaad doordrenkt is; want dan is het kwaad binnen in het goede, zoals een noot in de dop en zoals het merg in een bot.

Daarom is het goede dat door zo'n mens gedaan wordt, hoewel het als goed verschijnt, toch van binnen niet het goede is, want het is als een glanzende dop, waarbinnen een door wormen verteerde noot is, en het is als een blanke amandel van binnen vol verrotting, waaruit rotte plekken tot aan de oppervlakte doordringen.

Het boze willen en het goede doen zijn in zichzelf twee tegenovergestelden; want het boze behoort tot de haat jegens de naaste, en het goede tot de liefde jegens de naaste; of het boze is een vijand van de naaste en het goede is zijn vriend.

Deze twee kunnen niet in hetzelfde gemoed bestaan, dat wil zeggen, het boze in de innerlijke mens en het goede in de uitwendige.

Indien dat wel gebeurt, is het goede in de uitwendige mens als een oppervlakkig genezen wond, waarin van binnen etter tot verrotting is overgegaan.

De mens is dan als een boom waarvan de wortel door ouderdom verteerd is en die toch nog vruchten voortbrengt die van buiten smakelijk en nuttig schijnen, maar van binnen weezinwekkend en waardeloos zijn.

Dergelijke mensen zijn als weggeworpen slakken, die van buiten glad gepolijst en schoon gekleurd, als edelgesteente worden aangeprezen.

Kortom, zij zijn zoals oehoe-eieren, die men laat doorgaan voor duiveneieren.

De mens moet weten dat het goede dat de mens met het lichaam doet, van zijn geest of innerlijke mens uitgaat.

De innerlijke mens is zijn geest die na de dood leeft.

Wanneer daarom de mens het lichaam, dat zijn uitwendige mens was, afwerpt, dan is hij geheel en al in boosheden en verlustigt zich daarin en verafschuwt het goede als iets dat zijn leven vijandig gezind is.

Dat de mens het goede, dat in zichzelf goed is, niet kan doen, vooraleer het boze verwijderd is, leert de Heer op vele plaatsen: 'Men leest geen druif van doornen, noch vijgen van distels; een verrotte boom kan geen goede vruchten voortbrengen', (Mattheüs 7:16,17,18).

'Wee u, gij schriftgeleerden en farizeeën, gij reinigt het uitwendige van de drinkbeker en van de schotel, maar de innerlijke dingen zijn vol van roof en onmatigheid; gij blinde farizeeër, reinig eerst het inwendige van de drinkbeker en van de schotel, opdat ook het uitwendige rein wordt', (Mattheüs 23:25,26); en bij Jesaja: 'Wast u, doet de boosheid van uw werken weg, houdt op van kwaad te doen; leert goed te doen, zoekt het gericht dan, al waren uw zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw, al waren zij rood als purper, zij zullen worden als wol', (Jesaja 1:16,17,18).

436. Dit kan verder door de volgende vergelijkingen verduidelijkt worden: niemand kan bij een ander op bezoek gaan die in zijn kamer een luipaard en een panter houdt, waarmee hij, omdat hij hun te eten geeft, veilig samenwoont, tenzij hij eerst deze wilde dieren verwijderd heeft.

Wie, die aan de tafel van een koning en de koningin genodigd is, zal niet, voor hij daar naartoe gaat, zijn gezicht en handen wassen? Wie reinigt niet het erts door het vuur en scheidt daarvan de slakken af, voordat hij zuiver goud en zilver krijgt? Wie scheidt niet het onkruid van zijn tarwe, voordat hij deze in de schuur brengt? Wie schuimt niet bij het koken het rauwe vlees af, voordat het eetbaar wordt en op tafel gezet kan worden? Wie schudt niet de wormen van de bladeren van de bomen in zijn tuin, opdat ze de bladeren niet wegvreten en zo de vrucht verderft.

Wie heeft een meisje lief en koestert het voornemen met haar te trouwen, terwijl zij behept is met kwaadaardige ziekten of bedekt is met puisten en wratten, hoezeer zij ook haar gezicht opmaakt, zich prachtig kleedt en zich met vleierende woordjes op de verlokkingen van de liefde toelegt.

Dat de mens zichzelf van kwaad moet reinigen, daarmee is het ter vergelijking gesteld, als met een knecht, die rondlopend met roet en mest op zijn gezicht en kleren, tot zijn meester zou gaan en zeggen: 'Heer, was mij!' Zou zijn meester niet tot hem zeggen: 'Dwaze knecht, wat zeg je? Zie, daar is water, zeep en een doek, heb je geen handen en kracht daarin; was jezelf'.

En de Heer God zou zeggen: 'De middelen ter reiniging zijn uit Mij, en ook uw willen en uw kunnen zijn uit Mij; bedien u derhalve van deze gaven en geschenken van Mij, alsof zij de uwe waren en gij zult gereinigd worden'.

437. Heden ten dage gelooft men dat de naastenliefde alleen hierin bestaat, het goede te doen en dat men dan niet het boze doet, dus dat het eerste van de naastenliefde is: het goede te doen; en het tweede van de naastenliefde: niet het boze te doen.

Maar, het is geheel omgekeerd; het eerste van de naastenliefde is: het kwaad verwijderen; en het tweede van de naastenliefde is: het goede doen.

Want het is een universele wet in de geestelijke wereld, en vandaar ook in de natuurlijke wereld, dat voor zoveel men het boze niet wil, men het goede wil; dus voor zoveel men zich van de hel afwendt, waaruit al het kwaad opstijgt, men zich tot de hemel wendt, waaruit al het goede neerdaalt.

Dus ook, dat voor zoveel men de duivel verwerpt, men uit de Heer wordt aangenomen.

Men kan niet tussen beiden instaan met een naar beide zijden verdraaide hals, en tegelijk tot de een en tot de ander bidden.

Want dezen zijn het, van wie de Heer zegt: 'Ik weet uw werken, dat gij noch koud zijt, noch heet; och, of gij koud waart of heet; maar daar gij lauw zijt, en noch koud noch heet, Ik zal u vanuit de mond spuwen', (Openbaring 3:15,16).

Wie kan met zijn manschappen schermutselen tussen twee legers en tegelijkertijd beide begunstigen? Wie kan in het boze zijn tegen de naaste en tevens in het goede jegens hem? Verbergt zich dan niet het kwaad in het goede? Hoewel het kwaad dat zich verbergt, zich niet in handelingen vertoont, openbaart het zich niettemin in vele dingen, wanneer daarop nauwkeurig wordt gelet. De Heer zegt: 'Geen dienstknecht kan twee heren dienen; gij kunt God niet dienen en de Mammon', (Lucas 16:13).

438. Maar zich van boosheden reinigen kan niemand uit eigen macht en uit eigen krachten, maar toch kan het niet plaatsvinden zonder de macht en de krachten van de mens, alsof deze van hemzelf waren.

Wanneer deze er niet waren, zou niemand tegen het vlees en zijn begeerten kunnen strijden, hetgeen toch eenieder is opgelegd te doen.

Ja, men zou zelfs niet aan enige strijd denken en dus zijn gemoed openstellen voor kwaad van allerlei soort en alleen door de in de wereld gegeven wetten van de gerechtigheid en door de straffen ervan daarvan afgehouden worden wat het doen betreft.

Op deze wijze zou men van binnen lijken op een tijger, een luipaard en een slang, die nooit nadenken over de wrede genietingen van hun liefden.

Hieruit blijkt duidelijk dat de mens, omdat hij het op de beesten vóór heeft dat hij redelijk is, de boosheden moet weerstaan uit de macht en de krachten die hem uit de Heer gegeven zijn, en die hem in elk opzicht als van hemzelf toeschijnen.

Deze schijn werd ieder mens uit de Heer gegeven ter wille van de wederverwekking, de toerekening, de verbinding en de zaligmaking.

De mens stelt bij de uitoefening van de naastenliefde geen verdienste in de werken, wanneer hij gelooft, dat al het goede uit de Heer is.

439. Verdienste stellen in de werken die ter wille van de zaligheid gedaan worden, is verderfelijk, want daarin liggen boosheden verborgen, waarvan degene die dit doet, niets weet.

Daarin ligt verborgen: de ontkenning van de invloeiing en van de werking van God bij de mens; het vertrouwen op eigen macht in de dingen van de zaligheid; geloof in zichzelf en niet in God; zelfrechtvaardiging; zaligmaking uit eigen krachten, tenietdoening van de goddelijke genade en barmhartigheid; de verwerping van de hervorming en van de wederverwekking door de goddelijke middelen; in het bijzonder de verkleining van de verdienste en de gerechtigheid van de Heer God Zaligmaker, welke zulke mensen voor zichzelf opeisen; bovendien een voortdurend uitzien naar beloning, welke zij als het eerste en laatste einddoel beschouwen; de onderdompeling en de uitblussing van de liefde tot de Heer en van de liefde jegens de naaste; een volslagen onwetendheid omtrent en een volslagen onontvankelijkheid voor het aangename van de hemelse liefde, dat zonder verdienste is, en alleen een gevoel van eigenliefde.

Want zij, die de beloning op de eerste plaats stellen en de zaligheid op de tweede plaats, en zo dus het laatstgenoemde van het eerstgenoemde afhankelijk maken, keren de orde om en dompelen de innerlijke begeerten van hun gemoed onder in hun eigene, en in het lichaam bezoedelen zij deze met de boosheden van hun vlees.

Dit is de reden, waarom het goede, dat aanspraak maakt op verdienste, voor de engelen als roest verschijnt, en het goede dat geen aanspraak maakt op verdienste, als purper.

Dat men het goede niet moet doen ter wille van beloning, leert de Heer bij Lucas: 'Indien gij goed doet degenen, die u goed doen, wat dank hebt gij? Hebt veeleer uw vijanden lief, en doet goed en leent, zonder iets weder te hopen; dan zal uw loon groot zijn, en gij zult zonen van de Allerhoogste zijn, want Hij is goedertieren over de ondankbaren en bozen', (Lucas 6:33 tot 35).

Dat de mens niet het goede kan doen, dat in zichzelf goed is, tenzij uit de Heer, bij Johannes: 'Blijft in Mij, en Ik in u, gelijkterwijs de rank geen vrucht kan dragen van zichzelf zo zij niet in de wijnstok blijft, alsoo ook gij niet, zo gij in Mij niet blijft, want zonder Mij kunt gij niets doen', (Johannes 15:4,5).

En elders: 'Een mens kan geen dingen nemen, zo het hem uit de hemel niet gegeven zij', (Johannes 3:27).

440. Maar denken dat men in de hemel komt en dat men daarom het goede moet doen, is niet de beloning als einddoel beschouwen, en verdienste in de werken stellen, want dit denken ook zij, die de naaste als zichzelf en God boven alle dingen liefhebben, want zij denken dit uit het geloof in de woorden van de Heer: 'Hun loon zal groot zijn in de hemelen', (Mattheüs 5:11,12; 6:1; 10:41,42; Lucas 6:23,35; 14:12,13,14; Johannes 4:36); 'Zij, die goedheden hebben gedaan, zullen als erfenis bezitten het koninkrijk, hetwelk bereid is van de grondlegging van de wereld', (Mattheüs 25:34); en ook: 'Eenieder zal vergolden worden naar zijn werken', (Mattheüs 16:27; Johannes 5:29; Openbaring 14:13; 20:12,13; Jeremia 25:14; 32:19; Hosea 4:9; Zacharia 1:6 en elders).

Dezen zijn niet in het vertrouwen van de beloning krachtens verdienste, maar in het geloof van de belofte uit genade.

Bij hen is de verlustiging, de naaste goed te doen, de beloning.

Deze verlustiging hebben de engelen in de hemel en het is een geestelijke verlustiging, die eeuwig is en alle natuurlijke verlustiging onmetelijk te boven gaat.

Zij die in deze verlustiging zijn willen niets van verdienste horen, want zij hebben het doen lief en worden daarin de gelukzaligheid gewaar.

Zij worden bedroefd wanneer men gelooft dat zij werken ter wille van vergelding.

Zij zijn gelijk diegenen die aan vrienden het goede doen ter wille van de vriendschap, aan broeders ter wille van de broederschap, aan echtgenote en kinderen ter wille van echtgenote en kinderen, aan het vaderland ter wille van het vaderland, aldus uit vriendschap en liefde.

Zij die weldoen zeggen ook en overtuigen dat zij het niet doen ten eigen behoefte, maar om genoemde redenen.

441.

Geheel anders is het gesteld met hen die de beloning in de werken als het eigenlijke einddoel beschouwen.

Zij zijn gelijk aan diegenen die vriendschap sluiten om voordelen te behalen en ook geschenken zenden, diensten bewijzen, liefde betuigen als kwam dit uit het hart, en die, wanneer zij de verwachte voordelen niet behalen, zich afwenden en van verdere vriendschap afzien en zich aansluiten bij de vijanden en bij degenen die hem haten.

Zij zijn ook zoals voedsters, die alleen om het loon de kleine kinderen zogen, en ze in het bijzijn van de ouders kussen en liefkozen, maar zodra zij niet met lekkernijen gevoed en op elke wenk beloond worden, de kinderen van zich weg stoten, hen hard behandelen en slaan en lachen om hun gehuil.

Zij zijn ook zoals diegenen die het vaderland vanuit de eigen- en de wereldliefde beschouwen, en zeggen, dat zij daarvoor hun goed en hun leven willen offeren, en toch, wanneer zij geen eerbewijzen en rijkdommen als beloningen krijgen, kwaad van hun land spreken en zich bij de vijand aansluiten.

Zij zijn ook als herders, die alleen om het loon de schapen weiden, en die, wanneer zij het niet op tijd ontvangen, met hun staf de schapen van de weide de woestijn in drijven.

Aan hen gelijk zijn de priesters, die de plichten van hun bediening, alleen om de daaraan verbonden vergoedingen nakomen; dat dezen zich weinig gelegen laten zijn aan het heil van de zielen, waarover zij als leiders zijn aangesteld, is duidelijk.

Zo is het ook gesteld met overheidspersonen die alleen letten op de waardigheid van hun ambt en op de inkomsten; wanneer dezen het goede doen, geschiedt dit niet ter wille van het algemeen welzijn, maar ter wille van de verlustiging van de eigen- en wereldliefde, die zij als het enige goede najagen.

Evenzo is het gesteld met de overigen, want het einddoel, ter wille waarvan iets gedaan wordt, geeft de doorslag, en de bemiddelende oorzaken, die tot het ambt behoren, worden afgewezen wanneer die het einddoel niet bevorderen.

Evenzo is het gesteld met hen die beloning vragen op grond van verdienste in dingen van het heil; deze eisen na de dood met grote zelfverzekerdheid de hemel; maar wanneer bevonden is, dat zij niets van liefde tot God en niets van liefde jegens de naaste bezitten, worden zij teruggezonden tot hen, die hen over de naastenliefde en het geloof onderrichten, en wanneer zij hun leerstellige dingen verwerpen, worden zij naar hun gelijken verwezen, waaronder er zijn, die tegen God toornen, omdat zij geen beloningen ontvangen, en die het geloof een verzinsel noemen.

Het zijn diegenen die in het Woord onder de huurlingen worden verstaan, aan wie diensten van de laagste soort in de voorhoven van de tempel werden toegewezen; zij verschijnen uit de verte alsof zij hout kloven.

442. Men dient wel te weten dat de naastenliefde en het geloof in de Heer nauw verbonden zijn; van welke aard daarom het geloof is, van dien aard is de naastenliefde, en dat de Heer, de naastenliefde en het geloof één maken, zoals leven, wil en verstand, en dat, zo zij verdeeld werden, een elk daarvan te gronde zou gaan als een parel die tot stof is vergaan, zie men boven in nrs. 373 tot 377.

Hieruit volgt, dat van welke aard het geloof is, van dien aard de naastenliefde is, en dat zoals het geloof en de naastenliefde tezamen zijn, zo de werken zijn.

Wanneer nu het geloof dit is: dat al het goede, dat de mens als vanuit zichzelf doet, uit de Heer is, zo is de mens de werktuiglijke oorzaak van dat goede, en de Heer de hoofdoorzaak, welke beide oorzaken voor de

mens als één verschijnen, terwijl toch de hoofdoorzaak het al in alle dingen van de werktuiglijke oorzaak is. Hieruit volgt, dat wanneer de mens gelooft dat al het goede, dat in zichzelf het goede is, uit de Heer is, hij geen verdienste in de werken stelt.

En in de graad, waarin dit geloof bij de mens vervolmaakt wordt, wordt uit de Heer de fantasie over de verdienste bij hem weggenomen.

De mens doet in die staat de betrachtingen van de naastenliefde in overvloedige mate zonder vrees voor verdienste, en tenslotte wordt hij de geestelijke verlustiging van de naastenliefde gewaar en dan begint hij de verdienste te verafschuwen als iets wat schadelijk is voor zijn leven.

De verdienste wordt uit de Heer gemakkelijk weggewist bij hen, die zich van de naastenliefde doordringen doordat zij gerecht en getrouw handelen in het werk, in de handel en in het ambt waarin zij zijn, en jegens hen, met wie zij in enig verkeer staan; men zie hierboven nrs. 422,423,424.

Maar de verdienste wordt bezwaarlijk afgenomen van hen, die geloven dat de naastenliefde wordt verworven door aalmoezen en hulpverleningen aan noodlijdenden, want wanneer zij deze dingen doen, willen zij in hun gemoed eerst openlijk en daarna stilzwijgend een beloning en trekken de verdienste naar zich toe.

Het zedelijke leven is, wanneer het tevens geestelijk is, naastenliefde.

443. Elk mens leert van zijn ouders en meesters zedelijk te leven, dat wil zeggen, als een goed burger en op een eerbare manier te handelen.

Eerzaamheid heeft betrekking op verschillende deugden, die de wezenlijke dingen zijn van eerzaamheid en hij leert hierdoor de vormen, die eerdzaam worden genoemd, voort te brengen.

En daarna, naarmate hij in leeftijd vordert, wordt hem geleerd daaraan de redelijke dingen toe te voegen, en daarmee de zedelijke dingen van het leven te vervolmaken.

Want het zedelijke leven bij knapen tot aan de eerste jongelingsjaren is een natuurlijk leven, dat daarna meer en meer redelijk wordt.

Wie daar goed over nadenkt, kan zien dat het zedelijke leven hetzelfde is als het leven van de naastenliefde en dat dit daarin bestaat, goed met de naaste te handelen en het leven zo te regelen, dat het niet door boosheden bevuild wordt, zoals in nrs 435 tot 438 hierboven werd aangetoond.

Maar toch is in de eerste levensperiode het zedelijke leven een leven van de naastenliefde in het meest uitwendige, dat wil zeggen, daarvan slechts het uiterlijke en voorste deel en niet het innerlijke.

Want er zijn vier levensperiodes, die de mens vanaf de vroegste kindsheid tot de ouderdom doorloopt.

De eerste is die waarin hij vanuit anderen handelt volgens onderwijzingen; de tweede is die waarin hij uit zichzelf handelt onder de leiding van het verstand; de derde is die waarin de wil handelt in het verstand, en het verstand de wil wijzigt; de vierde is die waarin hij handelt uit bevestigde principes en met vastgestelde doelen.

Maar deze levensperiodes zijn levensperiodes van de geest van de mens en niet op dezelfde wijze van zijn lichaam; want dit kan zedelijk handelen en redelijk spreken, en zijn geest kan niettemin de tegenovergestelde dingen willen en denken.

Dat de natuurlijke mens van dien aard is, komt duidelijk uit bij de veinzaards, vleiers, leugenaars en huichelaars; dat deze over een dubbel gemoed beschikken, of dat hun gemoed in tweeën, niet met elkaar samenstemmende delen verdeeld is, is duidelijk.

Anders is het gesteld bij hen, die goed willen en redelijk denken en vandaar goed handelen en redelijk spreken.

Dezen zijn het die in het Woord onder 'de eenvoudigen van geest' worden verstaan; eenvoudig worden zij genoemd omdat zij niet tweevoudig zijn.

Hieruit kan men zien, wat eigenlijk onder de uitwendige en de innerlijke mens wordt verstaan, en dat niemand uit de zedelijkheid van de uitwendige mens de zedelijkheid van de innerlijke mens kan opmaken, aangezien deze naar een tegenovergestelde richting gekeerd kan zijn en zich verbergen kan als een schildpad haar kop in het schild, en als een slang haar kop in het opgerolde lichaam.

Want zo'n zogenaamd zedelijk mens is als een rover die nu eens in de stad en dan weer in het woud is, en die in de stad als zedelijk optreedt maar in het woud als plunderaar.

Geheel anders is het gesteld met hen, die innerlijk of naar de geest zedelijk zijn, hetgeen zij door de uit de Heer bewerkte wederverwekking worden; dezen zijn het, die onder de geestelijke zedelijken worden verstaan.

444. Dat het zedelijke leven, wanneer het tevens geestelijk is, het leven van de naastenliefde is, komt omdat de verwerkelijking van het zedelijke leven en die van de naastenliefde dezelfde zijn.

Want de naastenliefde is de naaste wel willen en vandaar wel met hem handelen, en dit behoort ook tot het zedelijke leven.

De geestelijke wet is deze wet van de Heer: ‘Alle dingen, die gij wilt, dat u de mensen zouden doen, doet gij hun ook alzo; dit is de wet en de profeten’, (Mattheüs 7:12).

Deze zelfde wet is de universele wet van het zedelijke leven.

Maar werken van de naastenliefde op te sommen en deze te vergelijken met de werken van het zedelijke leven, zou een werk van vele bladzijden vullen.

Ter verduidelijking mogen alleen de zes geboden van de tweede tafel van de wet van de Decaloog dienen, en dat deze de geboden van het zedelijke leven zijn, kan voor eenieder duidelijk zijn, en dat ze ook alle dingen behelzen die tot de liefde jegens de naaste behoren, zie men boven in nrs. 329,330,331.

Dat de naastenliefde ze alle vervult, blijkt uit het volgende bij Paulus: ‘Hebt elkander lief; want die de ander liefheeft, die heeft de wet vervuld; want dit: Gij zult geen overspel doen, gij zult niet doden, gij zult niet stelen, gij zult geen valse getuigenis geven, gij zult niet begeren; en zo er enig ander gebod is, wordt in dit woord samengevat: Gij zult de naaste liefhebben gelijk uzelf.

De naastenliefde doet de naaste niet het boze; de volheid van de wet is de naastenliefde’, (Romeinen 13:8,9,10).

Degene die alleen vanuit de uitwendige mens denkt, kan niet anders dan verwonderd zijn dat de zeven geboden van de tweede tafel uit Jehovah op de berg Sinaï met zulk een groot wonder verkondigd werden, terwijl toch diezelfde geboden in alle rijken van de aarde, en dus ook in Egypte, vanwaar de zonen Israëls nog pas kort geleden gekomen waren, de geboden waren van de wet van de burgerlijke gerechtigheid, want zonder deze kan geen rijk bestaan blijven.

Maar dat zij uit Jehovah verkondigd werden, en bovendien met Zijn vinger geschreven werden op de stenen tafelen, vond hierin zijn reden, dat zij niet alleen de geboden waren van de burgerlijke samenleving, en zo dus van het natuurlijk zedelijk leven, maar ook de geboden van het hemelse gezelschap, en dus ook van het geestelijk zedelijk leven; zodat daartegen handelen niet alleen is tegen de mensen handelen, maar ook tegen God.

445. Wanneer men het zedelijke leven in zijn wezen beschouwt, kan men zien, dat het een leven is overeenkomstig de menselijke en tevens overeenkomstig de goddelijke wetten.

Wie daarom naar deze beide wetten als naar één leeft, is een waarlijk zedelijk mens, en zijn leven is naastenliefde.

Eenieder kan, wanneer hij wil, uit het uitwendig zedelijk leven begrijpen, van welke aard de naastenliefde is. Schrijf alleen slechts het uitwendig zedelijk leven, zoals het in de burgerlijke kringen bestaat, op de innerlijke mens over, zodat het in diens wil en gedachte gelijkheid en gelijkvormigheid vertoont met de handelingen in de uitwendige mens, en u zult de naastenliefde in haar beeld getoond zien.

De vriendschap van de liefde gesloten met een mens, onverschillig hoe hij naar de geest is, is na de dood nadelig.

446. Onder vriendschap van de liefde wordt innerlijke vriendschap verstaan, die van dien aard is, dat men niet alleen de uitwendige mens van de ander liefheeft, maar ook zijn innerlijke mens, en dit zonder te onderzoeken van welke aard hij is naar zijn innerlijk of zijn geest, dat wil zeggen, naar de aandoeningen van zijn gemoed, of die tot de liefde jegens de naaste en tot de liefde tot God behoren, en dus verenigbaar zijn met de engelen van de hemel, dan wel of die tot de liefde tegen de naaste en tot de liefde tegen God behoren, dus verenigbaar met de duivels.

Een dergelijke vriendschap wordt door tal van mensen gesloten uit verschillende oorzaken en om verschillende doeleinden.

Zij wordt onderscheiden van de uitwendige vriendschap, die alleen de persoon betreft en bestaat ter wille van verschillende verlustigingen van het lichaam en van zinnen, en ter wille van allerlei onderlinge omgang.

Deze laatste vriendschap kan men met eenieder aangaan, ook met de nar, die aan de tafel van de vorst grappen maakt; dit wordt eenvoudig vriendschap genoemd, maar de innerlijke vriendschap wordt genoemd vriendschap van de liefde, aangezien de vriendschap een natuurlijke verbinding is, de liefde echter een

geestelijke verbinding.

447. Dat de vriendschap van de liefde na de dood nadelig is, kan blijken uit de staat van de hemel, uit de staat van de hel en uit de staat van de geest van de mens met betrekking tot die beide staten.

Wat de staat van de hemel betreft: deze is in ontelbare gezelschappen onderscheiden overeenkomstig alle verscheidenheden van de aandoeningen van de liefde tot het goede; de hel daarentegen overeenkomstig alle verscheidenheden van de aandoeningen van de liefde tot het kwaad.

Na de dood wordt de mens, die dan een geest is, overeenkomstig zijn leven in de wereld terstond aan een gezelschap toegevoegd, daar waar zijn heersende liefde is; het ene of het andere hemelse gezelschap, wanneer de liefde tot God en de liefde jegens de naaste het hoofd van zijn liefden vormde, en het een of andere helse gezelschap, wanneer de eigen- en de wereldliefde het hoofd van zijn liefden vormde.

Terstond na zijn intrede in de geestelijke wereld, wat plaatsvindt door de dood en door het afwerpen van het stoffelijk lichaam in het graf, wordt de mens gedurende enige tijd voorbereid tot zijn gezelschap, waartoe hij gaat behoren; en de voorbereiding vindt plaats door de aflegging van die liefden, die niet met zijn voornaamste liefde overeenstemmen; daarom wordt dan de een van de ander gescheiden, de vriend van de vriend, de ondergeschikte van zijn heer en ook de ouder van de kinderen en de broeder van de broeder, en eenieder van hen wordt innerlijk toegevoegd aan zijn gelijken, met wie hij tot in eeuwigheid een gemeenzaam en in de eigenlijke zin zijn leven leven zal.

Maar in de eerste tijd van de voorbereiding komen zij samen en spreken vriendschappelijk met elkaar zoals in de wereld, maar gaandeweg worden zij van elkaar gescheiden en dit gebeurt onmerkbaar.

448. Maar zij, die in de wereld onder elkaar vriendschappen van de liefde hebben gesloten, kunnen niet evenals de anderen volgens de orde gescheiden en aan het met hun leven overeenstemmend gezelschap toegevoegd worden; want zij zijn innerlijk naar de geest samengebonden en kunnen ook niet vaneengescheurd worden, daar zij zoals op takken geënte takken zijn.

Wanneer daarom de een naar zijn innerlijke dingen in de hemel is en de ander naar zijn innerlijke dingen in de hel, dan hangen zij nauwelijks anders samen dan als een schaap aan een wolf, of als een eend aan een vos, of als een duif die aan een havik vastgebonden is; en hij van wie de innerlijke dingen in de hel zijn, blaast zijn helse dingen in hem, wiens innerlijke dingen in de hemel zijn.

Want onder de erkennenissen die in de hemel welbekend zijn, behoort ook deze, dat boosheden de goeden ingeblazen kunnen worden, echter niet goedheden de bozen, en dit om deze reden, omdat eenieder van geboorte af aan in boosheden is.

Vandaar worden de innerlijke dingen bij de goeden, die op deze wijze met de bozen samenhangen, gesloten, en beiden, de goede en de boze, in de hel gestort, waar de goede zwaar te leiden heeft en waaruit hij tenslotte, na verloop van een bepaalde tijd, wordt ontzet en pas dan tot de hemel wordt voorbereid.

Het werd mij gegeven, dergelijke samenbindingen te zien, voornamelijk tussen broeders en verwanten, verder ook tussen heren en ondergeschikten en van velen met vleiers die allen aan elkaar tegenovergestelde aandoeningen hadden en van uiteenlopende gemoedsaard waren.

Ik zag ook enigen als bokjes met luipaarden en zij kusten elkaar toen en zwoeren elkaar trouw aan de vorige vriendschap; en ik werd gewaar, dat de goeden de verlustigingen van de bozen inzogen en dat zij elkaar bij de handen vasthielden en tezamen spelonken ingingen, waren bendes van boze geesten verschenen in hun afgrijselijke vormen, maar voor zichzelf door de illusie van de fantasie in aantrekkelijke vormen.

Maar na enige tijd hoorde ik van de goeden angstkreten, als vreesden zij voor valstrikken, en van de bozen vreugdekreten, als van vijanden over een buit, behalve nog meer droevige scènes.

Ik hoorde dat de goeden daarna, wanneer zij bevrijd zijn, door de middelen van de hervorming, maar moeilijker dan anderen, tot de hemel worden voorbereid.

449. Geheel anders geschiedt met hen die het goede in de ander liefhebben, dus die de gerechtigheid, het gericht, de oprechtheid, de welwillendheid uit naastenliefde liefhebben en vooral met hen, die het geloof in en de liefde tot de Heer liefhebben.

Aangezien zij deze dingen liefhebben die binnen in de mens zijn, los van de dingen die buiten hem zijn, treden zij, wanneer zij na de dood niet deze zelfde dingen in de persoon bemerken, terstond van de vriendschap terug, en worden uit de Heer in het gezelschap gebracht van hen, die in een dergelijke goede zijn. Men kan zeggen dat niemand de innerlijke dingen van het gemoed van hen, met wie hij omgang en verkeer

onderhoudt, doorvorsen kan, maar dit is niet nodig; men wachtte zich slechts voor de vriendschap van de liefde met onverschillig wie; de uitwendige vriendschap ter wille van verschillende nutten schaadt niet.

Er bestaat onechte naastenliefde, huichelachtige naastenliefde en dode naastenliefde.

450. Er bestaat geen echte naastenliefde die levend is, tenzij zij één uitmaakt met het geloof, en tenzij beide samen verbonden tot de Heer opzien; want deze drie: de Heer, de naastenliefde en het geloof zijn de drie wezenlijke dingen van het heil, en wanneer zij één uitmaken, is de naastenliefde echt naastenliefde en het geloof echt geloof, en de Heer is in hen en zij zijn in de Heer (zie eerder nrs. 363 tot 372).

Waar echter deze drie niet verbonden zijn, daar is de naastenliefde òf onecht, òf huichelachtig òf dood.

Er bestonden in het christendom van de tijd vanaf de stichting ervan verschillende ketterijen, en er zijn er ook heden ten dage, in elk waarvan deze drie wezenlijke dingen, namelijk God, de naastenliefde en het geloof, erkend werden en erkend worden, want zonder deze drie is er geen godsdienst.

Wat in het bijzonder de naastenliefde betreft, deze kan aan elk kettters geloof worden toegevoegd, zoals aan het geloof van de socinianen, aan het geloof van de enthousiasten, aan het geloof van de Joden, zelfs aan het geloof van de afgodendienaren, en al dezen kunnen geloven, dat het naastenliefde is, aangezien zij in de uitwendige vorm soortgelijk verschijnt; toch verandert zij van hoedanigheid al naar het geloof, waaraan zij toegevoegd of waarmee zij verbonden wordt.

Dat dit zo is, zie men in het hoofdstuk over 'het Geloof'.

451. Alle naastenliefde die niet verbonden is met het geloof in één God, in wie de goddelijke Drievuldigheid is, is onecht, gelijk de naastenliefde van de huidige kerk, waar het geloof heerst in drie personen van dezelfde Goddelijkheid in opeenvolgende orde: Vader, Zoon en Heilige Geest, en aangezien het een geloof in drie personen is, van wie ieder een op zichzelf staande God is, is het dus een geloof in drie goden.

Aan dit geloof kan de naastenliefde toegevoegd worden, zoals dat ook gedaan is door de verdedigers van dit geloof, maar het kan daarmee nooit verbonden worden.

De slechts aan het geloof toegevoegde naastenliefde is alleen maar natuurlijk en niet geestelijk; daarom is het onechte naastenliefde.

Desgelijks de naastenliefde van tal van andere ketterijen, zoals van hen die de Goddelijke Drievuldigheid loochenen, en zich vandaar alleen tot God de Vader richten of alleen tot de Heilige Geest, of aan een van beiden, met uitsluiting van God de Zaligmaker.

Met het geloof van zulke mensen kan de naastenliefde niet verbonden worden, en wanneer zij daarmee verbonden of daaraan wordt toegevoegd, is zij onecht.

Er wordt gezegd onecht, omdat zij is als een kind uit een onwettig bed, zoals de zoon van Hagar uit Abraham, die uit het huis verdreven werd, (Genesis 21:9).

Dergelijke naastenliefde is als een niet aan de boom geboren, maar daaraan vastgespelde vrucht; en zij is als een wagen waarvoor de paarden niet anders zijn aangespannen dan door de teugels in de handen van de koetsier; wanneer de paarden vooruitschieten, trekken zij de koetsier van de bok en de wagen blijft achter.

452. De huichelachtige naastenliefde is echter bij hen die in de tempels en in hun huizen zich bijna tot op de grond toe voor God vernederen, lange gebeden devoot opzeggen, een heilige gelaatsuitdrukking vertonen, de kruisbeelden en de beenderen van de doden kussen, en dan voor de graven neerknielen en daar met de mond woorden van heilige verering van God prevelen, en toch in hun hart de eredienst van zichzelf beogen en ernaar streven als godheden aanbeden te worden.

Dezen zijn gelijk aan hen die de Heer beschrijft met de volgende woorden: 'Wanneer gij een aalmoes geeft, zo laat voor u niet trompetten, gelijk de geveinsden in de synagogen en op de straten doen, opdat zij van de mensen verheerlijkt mogen worden; en wanneer gij bidt, zo zult gij niet zijn gelijk de geveinsden, want die plegen gaarne in de synagogen en staande op de hoeken van de straten, te bidden, opdat zij door de mensen gezien mogen worden', (Mattheüs 6: 2,5); 'Wee u, gij schriftgeleerden en farizeeën, gij geveinsden, want gij sluit het koninkrijk der hemelen voor de mensen, aangezien gij niet ingaat, noch degenen die ingaan willen, laat ingaan; wee u, gij geveinsden, want gij omreist de zee en het droge om een bekeerling te maken, en als hij het geworden is, zo maakt gij hen een zoon van de gehenna, tweemaal meer dan gij zijt; wee u, gij geveinsden, want gij reinigt het uitwendige van de drinkbeker en van de schotel, maar de innerlijke dingen zijn vol roef en onmatigheid', (Mattheüs 23:13,14,15,25); 'Wel heeft Jesaja van u, geveinsden! geprofeteerd,

zeggende: Dit volk eert Mij met lippen, maar hun hart houdt zich verre van Mij', (Marcus 7:6); 'Wee u, gij geveinsden, want gij zijt gelijk de graven die niet zichtbaar zijn, en de mensen die daarover wandelen, weten het niet', (Lucas 11:44), behalve elders.

Zij zijn zoals vlees zonder bloed, zoals kraaien en papegaaien, die geleerd hebben de woorden van een psalm te spreken; en zoals vogels, die de melodie van een vroom lied hebben leren zingen; de [verlokkende] toon van hun spraak is als die van de fluit van een vogelaar.

453. De dode naastenliefde is echter bij hen van wie het geloof dood is, aangezien de naastenliefde is zoals het geloof is.

Dat zij één uitmaken, werd in het hoofdstuk over 'het Geloof' aangetoond.

Dat diegenen die zonder werken zijn, een dood geloof hebben, blijkt uit de brief van Jakobus: 'Zo is het ook met het geloof; indien het niet met werken gepaard gaat, is het, op zichzelf genomen dood.

Maar zal iemand zeggen: Gij hebt geloof en ik heb werken, toon mij dan uw geloof zonder de werken, en ik zal u mijn geloof tonen uit mijn werken.

Gij gelooft dat God één is? Daaraan doet gij wel, maar dat geloven de boze geesten ook en zij sidderen.

Wilt gij weten, gij dwaze mens, dat het geloof zonder de werken niets uitwerkt?', (Jakobus 2:17,20).

Bovendien hebben diegenen een dood geloof die niet in God geloven, maar in levende en dode mensen en die afgodsbeelden als in zichzelf heilig vereren zoals oudtijds de heidenen.

De giften van hen die in dit geloof zijn, welke giften zij ter wille van het heil aanwenden voor de wonderdoende beelden zoals zij ze noemen, en die zij onder de werken van de naastenliefde rekenen, zijn slechts zoals het goud en zilver dat gelegd werd in de urnen en op de grafstenen van de doden, ja zelfs gelijk de brokjes, die aan Cerberus gegeven werden, en zoals het veerloon dat men aan Charon gaf om overgezet te worden naar de Elysische velden.

Maar de naastenliefde van degenen die niet geloven dat er een God is, maar dat de natuur er is in plaats van God, is niet onecht, noch geveinsd, noch dood, maar in het geheel geen, daar zij aan niet enig geloof is toegevoegd.

Zij kan immers geen naastenliefde genoemd worden, aangezien de hoedanigheid van de naastenliefde door het geloof bepaald wordt.

De naastenliefde van zulke mensen is, van de hemel uit gezien, zoals brood uit as, een koek uit vischubben, en zoals een vrucht uit was.

De vriendschap van de liefde tussen de bozen is een innerlijk verborgen haat tussen hen.

454. Eerder werd aangetoond dat elk mens een innerlijk en een uitwendige heeft; en dat zijn innerlijk de innerlijke mens wordt genoemd en zijn uitwendige de uitwendige mens.

Hieraan dient dit worden toegevoegd, dat de innerlijke mens in de geestelijke wereld is, en de uitwendige mens in de natuurlijke wereld.

De mens werd zo geschapen opdat hij vergezelschap kan worden met geesten en engelen in hun wereld, en vandaar analytisch denken, en na de dood overgebracht worden van zijn wereld in de andere.

Onder de geestelijke wereld wordt zowel de hemel als de hel verstaan.

Aangezien de innerlijke mens tezamen is met geesten en engelen in hun wereld, en de uitwendige mens met de mensen, zo is het duidelijk dat de mens vergezelschap kan worden met de geesten van de hel en ook met de engelen van de hemel.

Door dit vermogen en deze macht is de mens onderscheiden van de beesten.

Van welke aard de mens naar zijn innerlijke mens is, van dien aard is hij in zichzelf, maar niet van dien aard zoals hij naar de uitwendige mens is, aangezien de innerlijke mens, zijn geest is die door de uitwendige mens handelt.

Het stoffelijk lichaam, waarmee zijn geest in de natuurlijke wereld is bekleed, is een toevoegsel ter wille van de voortplantingen en ter wille van de vorming van de innerlijke mens; want de innerlijke mens wordt in het natuurlijk lichaam gevormd, gelijk de boom in de aarde en het zaad in de vrucht.

Maar over de innerlijke en de uitwendige mens zie men eerder nr. 401.

455. Van welke aard echter de boze mens is naar zijn innerlijke mens en van welke aard de goede mens naar de zijne, kan men zien in de volgende korte beschrijving van hel en hemel, want de innerlijke mens bij de

bozen is met de duivels in de hel verbonden, en bij de goede mens is deze verbonden met de engelen in de hemel.

De hel is vanwege haar liefden in de verlustigingen van alle boosheden, dat wil zeggen, in de verlustigingen van haat, wraak, moord, plundering, diefstal, in de verlustigingen van beschimping en lastering en van de loochening van God en de ontwijding van het Woord.

Deze dingen liggen verborgen in de begeerten, waarover de mens niet nadenkt; door deze verlustigingen ontbranden zij als aangestoken toortsen; zij zijn het, die in het Woord onder het helse vuur worden verstaan. De verlustigingen van de hemel daarentegen zijn de verlustigingen van de liefde jegens de naaste en van de liefde tot God.

Aangezien de verlustigingen van de hel tegenovergesteld zijn aan die van de hemel, is er een grote tussenruimte tussen, waarin van boven de verlustigingen van de hemel invloeien en van onderen de verlustigingen van de hel.

In het midden van deze tussenruimte is de mens zolang hij in de wereld leeft, opdat hij in het evenwicht is, en zo dus in de vrije staat om zich naar de hemel of naar de hel te wenden.

Het is deze tussenruimte, die wordt verstaan onder de grote kloof, die er is tussen hen die in de hemel zijn en hen die in de hel zijn, (Lucas 16:26).

Hieruit kan blijken, van welke aard de vriendschap is van de liefde tussen de bozen, namelijk, dat zij ten aanzien van de uitwendige mens een vertoon van zedelijkheid geeft in gebaren en gedragingen ten einde hun netten uit te spannen en uit te vissen waar de gelegenheid zich voordoet om de verlustigingen van hun liefden te genieten, waarvan hun innerlijke mens gloeit.

Het is alleen de vrees voor de wet en vandaar voor hun goede naam en voor hun leven, die hen weerhoudt en hun daden belemmert.

Vandaar is hun vriendschap als een spin in suiker, een adder in brood, een krokodillenjong in een honingkoek en een slang in het gras.

Van dien aard is de vriendschap van de bozen met iedereen; maar tussen de bevestigde bozen, zoals tussen dieven, rovers en kapers is zij een vertrouwelijke, zolang zij eensgezind op buit loeren, want dan kussen zij elkaar als broers, verlustigen zich aan gelagen, zang en dans en zweren samen tot het verderf van anderen, niettemin beschouwt eenieder diep in zichzelf zijn makker zoals een vijand zijn vijand, en dit ziet de sluwe rover ook werkelijk in zijn makker en is op zijn hoede voor hem.

Hieruit blijkt duidelijk dat er tussen zulke mensen geen vriendschap is, maar innerlijk verborgen haat.

455 [a]. Elk mens die zich niet openlijk met boosdoeners in betrekking gesteld en roverijen gepleegd heeft, maar een burgerlijk, zedelijk leven heeft geleid ter wille van verschillende nutten als einddoelen, maar toch de begeerten die in de innerlijke mens zijn, niet beteugeld heeft, kan geloven dat zijn vriendschap niet van dien aard is; maar dat zij toch in verschillende graden zo is bij allen die het geloof verwerpen en de heilige dingen van de Kerk verachten en die als van geen waarde voor hen, maar alleen voor het gemeen achten, is mij door tal van voorbeelden in de geestelijke wereld als zeker te weten gegeven.

Bij sommigen van hen lagen de verlustigingen van de helse liefden verborgen als het vuur in smeulende houtblokken met schors overdekt; bij sommigen als vurige kolen onder as; bij sommigen als toortsen van was die ontvlammen zodra ze bij het vuur gehouden worden; en bij sommigen weer anders.

Van dien aard is elk mens die uit zijn hart de dingen heeft verworpen, die tot de godsdienst behoren; de innerlijke mens van zulke personen is in de hel en zolang zij in de wereld leven en dan vanwege de in uitwendige dingen afgebeelde zedelijkheid dit niet weten, erkennen zij geen anderen als hun naaste dan zichzelf en hun kinderen, en de overigen zien zij òf met verachting aan en zijn dan als katten die de vogels in hun nesten belagen, òf met haat, en zijn dan als wolven wanneer die honden zien die zij zouden willen verscheuren.

Deze dingen weren aangevoerd opdat men zal weten, van welke aard de naastenliefde is in het tegenovergestelde.

De verbinding van de liefde tot God en van de liefde jegens de naaste.

456. Het is bekend, dat de van de berg Sinai af verkondigde Wet geschreven was op twee tafelen, en dat de ene daarvan betrekking heeft op God en de andere op de mensen, en dat zij in de hand van Mozes één tafel waren, en dat was geschreven op de rechterzijde God betrof en dat was geschreven op de linkerzijde de

mensen betrof; en dat zo dus, aan de ogen van de mensen voorgelegd, het geschrevene aan beide zijden tegelijkertijd gezien werd, zodat het ene gedeelte tegenover het andere stond, zoals Jehovah sprekend met Mozes en Mozes met Jehovah van aangezicht tot aangezicht, gelijk men leest.

Dit was gedaan opdat de zo verenigde tafels de verbinding zouden uitbeelden van God met de mensen en wederkerig van de mensen met God; op grond hiervan werd de daarop geschrevene wet 'Verbond en Getuigenis' genoemd.

Het verbond betekent de verbinding en de getuigenis het leven overeenkomstig de verdragen.

Uit deze twee zo verenigde tafels kan men de verbinding zien van de liefde tot God en van de liefde jegens de naaste.

De eerste tafel behelst alle dingen die tot de liefde tot God behoren, welke voornamelijk zijn dat men één God moet erkennen, de Goddelijkheid van Zijn Menselijke en de heiligheid van het Woord; en dat Hij vereerd moet worden door de heilige dingen die uit Hem voortgaan.

Dat deze tafel deze dingen behelst, blijkt uit hetgeen in het vijfde hoofdstuk over de geboden van de Decaloog werd uitgelegd.

De tweede tafel behelst alle dingen die tot de liefde jegens de naaste behoren: de eerste vijf geboden de dingen die tot de handeling behoren, en de werken worden genoemd; en de twee laatste dingen die tot de wil behoren, dus die dingen, welke tot de naastenliefde in haar oorsprong behoren, want daarin wordt gezegd: 'Gij zult niet begeren'; en wanneer de mens de dingen niet begeert die van de naaste zijn, zo wil hij hem goed doen.

Dat de tien geboden van de Decaloog alle dingen bevatten die tot de liefde tot de Heer behoren en alle dingen die tot de liefde jegens de naaste behoren, zie men eerder in nrs. 329, 330, 331, waar eveneens werd aangetoond, dat de verbinding van beide tafelen bij hen is die in de naastenliefde zijn.

457. Anders is het gesteld bij hen die alleen in de eredienst van God zijn en niet tevens in de goede werken uit naastenliefde; zij staan gelijk met hen die een verbond breken.

Nog anders is het gesteld bij hen die God in drieën verdelen en elk afzonderlijk vereren; nog weer anders bij hen, die zich niet tot God in Zijn Menselijke richten; dezen zijn het 'die niet ingaan door de deur, maar van elders inklimmen', (Johannes 10:1,9) en nog weer anders bij hen die met bevestiging de Goddelijkheid van de Heer loochenen.

Bij al dezen is er geen verbinding met God en vandaar geen zaligmaking; en hun naastenliefde is geen andere dan een onechte, en deze verbindt niet van aangezicht tot aangezicht, maar van opzij of van achteren.

Hoe de verbinding bewerkt wordt, zal ook in het kort gezegd worden.

God vloeit in bij ieder mens met de erkenning van Hem in de erkenningen over Hem, en tevens vloeit Hij in met Zijn liefde jegens de mensen.

De mens die alleen het eerste opneemt en niet het laatste, neemt die invloeiing op in het verstand en niet in de wil, en blijft in de erkenningen zonder de innerlijke erkenning van God, en zijn staat is zoals die van een tuin in de winter.

Maar de mens die zowel het eerste als het laatste opneemt, neemt de invloeiing op in de wil en vandaar in het verstand, dus met zijn gehele gemoed, en hij heeft een innerlijke erkenning van God, die de erkenningen over God bij hem levend maakt.

Zijn staat is zoals een tuin in de lente.

Dat de verbinding door de naastenliefde plaatsvindt, komt omdat God elk mens liefheeft en aangezien Hij hem niet rechtsreeks kan weldoen, maar door middel van mensen, zo blaast Hij hun Zijn liefde in, zoals Hij de ouders de liefde jegens de kinderen inblaast.

De mens die deze liefde opneemt, wordt met God verbonden en heeft de naaste lief uit de liefde van God; bij hem is de liefde van God binnen in de liefde van de mens jegens de naaste, die het willen en het kunnen bij hem werkt.

Aangezien de mens niets goeds doet, tenzij het hem toeschijnt alsof het kunnen, willen en doen uit hemzelf voortkomen, werd hem dit gegeven, en wanneer hij dit in vrijheid als uit zichzelf doet, zo wordt het hem toegerekend en wordt het aangenomen als het wederkerige, waardoor de verbinding plaatsvindt.

Het is daarmee gesteld als met het actieve en het passieve en met de samenwerking met het passieve, welke plaatsvindt door het actieve in het passieve, en het is daarmee gesteld als met de wil in de handeling en met de gedachte in de spraak, en met de ziel, die uit het binnenste in beide werkt.

Het is daarmee ook zo gesteld als met het streven in de beweging en ook als met het bevruchtende van het

zaad, dat uit het innerlijke werkt in de sappen, waardoor de boom tot aan de vruchten voortgroeit en door de vruchten nieuwe zaden voortbrengt.

Het is daarmee ook zo gesteld als met het licht in edelstenen, dat teruggekaatst wordt al naar de structuur van de delen, waardoor de verschillende kleuren ontstaan die tot de steen schijnen te behoren, terwijl die toch tot het licht behoren.

458. Hieruit blijkt duidelijk de oorsprong en de hoedanigheid van de verbinding van de liefde tot God en van de liefde jegens de naaste, namelijk, dat het de invloeiing van de liefde van God jegens de mensen is, en dat de opneming daarvan door de mens en de medewerking bij hem, de liefde jegens de naaste is.

Kortom, het is de verbinding overeenkomstig dit woord van de Heer: 'In die dag zult gij erkennen, dat Ik in Mijn Vader ben, en gij in Mij, en Ik in u', (Johannes 14:20); en overeenkomstig dit woord: 'Die Mijn geboden heeft en deze doet, die is het, die Mij liefheeft, en Ik zal Mijzelf aan hem openbaren; en Ik zal woning bij hem maken', (Johannes 14:21,22,23).

De geboden van de Heer hebben alle betrekking op de liefde jegens de naaste, welke in het kort hierin bestaan: hem geen kwaad te doen, maar hem het goede te doen.

Dat zulke mensen God liefhebben en dat God hen liefheeft, is overeenkomstig deze woorden van de Heer. Aangezien deze beide liefden zo verbonden zijn, zegt Johannes: 'Die de geboden van Jezus Christus bewaart, blijft in Hem en Hij in hem.

Indien iemand zegt: Ik heb God volkomen lief; maar hij haat zijn broeder, die is een leugenaar; want die zijn broeder niet liefheeft, die hij gezien heeft, hoe kan hij God liefhebben, die hij niet gezien heeft.

Dit gebod hebben wij van Hem, dat die God liefheeft, ook zijn broeder zal liefhebben', (1 Johannes 3:24; 4:20,21).

Wordt vervolgd.